

та свідомо поведінка з медіа) у *структурі особистісних навичок та професійної компетентності*; побудувати модель МПГ вчителів навчального закладу та визначити напрями роботи з підвищення професійного рівня педагогічного колективу (зокрема виокремити ті з компонентів МПГ, які потребують розвитку та вдосконалення).

Моделі реалізації внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти у закладах загальної середньої освіти

*С. О. Науменко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
моніторингу та оцінювання якості
загальної середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Одним із важливих принципів реалізації внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти в Україні, так само, як і в зарубіжжі, є достатньо широка автономія закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) щодо його процедур і технологій. Тобто, ЗЗСО можуть самостійно обирати моделі здійснення системи внутрішнього забезпечення якості освіти: обирати його складники та критерії, методи й інструменти збирання інформації; формувати експертне середовище самооцінювання тощо.

У ЗЗСО Литви самооцінювання якості освіти рекомендують здійснювати за такими моделями: 1) комплексне (цілісне, широке) самооцінювання. Під час нього оцінюються усі компоненти (сфери, теми, показники). Результати оцінювання можуть стати основою для глибшого тематичного або проблемного дослідження; 2) тематичне. Обирається напрям або окремий аспект освітньої діяльності закладу для більш детального вивчення. При цьому метою тематичного оцінювання є не стільки виявлення проблеми, а аналіз поточного стану якості освіти у ЗЗСО та інтерпретація й оцінка даних з обраної теми (напрямом); 3) оцінювання (аналіз) проблеми, яка виникла в ЗЗСО. При цьому спочатку виявляється проблема (розбіжність між поточною та бажаною ситуацією), потім збираються дані, які розкривають причини незадовільної ситуації, і на їх основі розробляється технологія вирішення проблеми.

У деяких країнах Європи результати внутрішнього оцінювання є складниками зовнішнього оцінювання або становлять частину інформації, що аналізується під час попереднього етапу зовнішнього оцінювання. Хоча, зазвичай зовнішні експерти не беруть до уваги висновки внутрішньої оцінки, оскільки вона має іншу мету. Наприклад, в Італії внутрішнє оцінювання є першим із чотирьох етапів оцінювання ЗЗСО (разом із зовнішнім оцінюванням, заходами щодо вдосконалення закладу, поширенням результатів і підзвітністю громадськості). Воно проводиться у перший рік і під час його реалізації керівник і команда внутрішнього оцінювання ЗЗСО складають звіт про самооцінювання. У цьому звіті подаються дані про територію та фінансові й кадрові ресурси закладу, результати навчання учнів (їхня успішність),

описується навчальна, освітня та організаційна практики та пріоритети ЗЗСО з точки зору цілей і завдань.

У Латвії внутрішнє оцінювання є основою зовнішнього і обидва ці види оцінювання здійснюються за однаковими критеріями. Керівник латвійського ЗЗСО перед сертифікацією, що відбувається один раз на шість років, готує документ «Управління закладом загальної середньої освіти», який складається із таких розділів: цілі системи освіти, законодавство, управління освітнім процесом, якість освіти, оцінка інституційного розвитку, психологія спілкування, управління персоналом, трудові відносини, документація та охорона праці, безпека здобувачів.

У Чехії результати внутрішнього оцінювання є основою для підготовки та представлення річного звіту закладу освіти.

У «Методичних рекомендаціях з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти» [1] для ЗЗСО України пропонуються такі моделі здійснення самооцінювання якості освіти: 1) щорічне або періодичне (не рідше одного разу на 10 років) комплексне оцінювання за всіма компонентами внутрішньої системи; 2) щорічне за окремими напрямками освітньої діяльності (освітнє середовище; система оцінювання навчальних досягнень учнів; педагогічна діяльність вчителів; управлінські процеси) або за окремими рівнями освіти (початкова, базова, профільна). Також передбачено можливість використання й інших моделей. При цьому наголошується, що самооцінювання має здійснюватися за однією з моделей щорічно впродовж навчального року. Комплексне самооцінювання доцільно проводити за рік до проведення планового інституційного аудиту ЗЗСО, який, в свою чергу, проводиться не частіше ніж один раз на 10 років.

Таким чином, розвиток системи внутрішнього оцінювання якості освіти в Україні відповідає європейським тенденціям, що характеризуються варіативністю моделей реалізації та достатньо широкою автономією щодо їх вибору. Головними чинниками, що впливають на вибір тієї чи іншої моделі самооцінювання якості загальної середньої освіти та шляхів її реалізації є «...національні та історичні традиції, ступінь децентралізації управління освітою в країнах, обсяг повноважень і професійних компетенцій керівників освітніх установ і педагогічного персоналу» тощо [2].

В умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України внутрішнє оцінювання має визначальну роль для закладів загальної середньої освіти, оскільки саме аналіз його результатів спрямовує педагогічний колектив на вибір найоптимальніших механізмів розбудови безпечного та ефективного освітнього середовища з урахуванням конкретних умов, оперативного вирішення проблем та подолання труднощів у співпраці з усіма суб'єктами освітнього процесу та громадою.

Список джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 листопада 2020 р. № 1480. *Верховна Рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1480729-20#Text>.

2. Лукіна Т. О. Зарубіжні підходи до розроблення моделей самооцінювання закладів загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 19-30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730944/>. – С. 19.

Самооцінювання освітніх й управлінських процесів закладу загальної середньої освіти як ключовий складник внутрішньої системи якості

*С. Г. Головка,
кандидат історичних наук,
старший дослідник, старший науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання якості
загальної середньої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Одним із важливих механізмів, що забезпечує ефективне функціонування освітньої галузі, є внутрішня система забезпечення якості, яка покликана підтримувати належну якість освітніх послуг, забезпечувати досягнення обов'язкових результатів навчання, їх об'єктивність та довіру до них з боку суспільства, реалізовувати освітній процес на засадах партнерської взаємодії між його суб'єктами, забезпечувати функціональний зворотний зв'язок між його учасниками з питань якості освіти, узагальнювати та поширювати результативні освітні практики, своєчасно виявляти проблеми та ухвалювати прийняття обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення якості освіти й освітньої діяльності, поступально розвивати й удосконалювати освітнє середовище та систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, а також методи, форми, технології педагогічної й управлінської діяльності, сприяти формуванню готовності суб'єктів освітнього процесу сприймати інноваційні зміни та впроваджувати їх в освітньому процесі конкретного закладу. При цьому основними об'єктами, аналіз яких складає емпіричну основу функціонування внутрішньої системи якості закладу загальної середньої освіти, є освітнє середовище, результати та процедури оцінювання досягнень здобувачів освіти, професійна діяльність педагогічних працівників, управлінські процеси.

Одним із ключових складників внутрішньої системи якості є самооцінювання освітніх й управлінських процесів, за результатами якого здійснюється їх удосконалення відповідно до виявлених проблем. Пріоритетом самооцінювання є використання інструментів, наявних у конкретному закладі освіти, оскільки саме вони максимально враховують особливості освітнього середовища та потреби суб'єктів освітньої діяльності. Основою для самооцінювання є, як правило, результати внутрішньої діагностики та локальних моніторингів освітніх й управлінських процесів закладу освіти, об'єктивний аналіз яких дає можливість визначити особливості динаміки основних показників якості освітньої діяльності закладу (зокрема, рівень навчально-пізнавальних досягнень здобувачів освіти та професійної майстерності педагогів). Основою самооцінювання закладу загальної середньої освіти є збирання й аналіз інформації щодо освітньої діяльності (спостереження й аналіз процесів освітнього середовища, опитування учасників